

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Нагорний Ярослав Володимирович

УДК 821.161.2– 054,72 Богацький П 7– 2. 09 (043.5)

**ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ АСПЕКТИ
ТВОРЧОСТІ ПАВЛА БОГАЦЬКОГО**

10.01.01 – українська література

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Тернопіль–2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії і методики української та світової літератури Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Мацько Віталій Петрович,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
професор кафедри української мови і літератури.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор,
член-кореспондент НАН України
Радишевський Ростислав Петрович,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри полоністики Інституту філології;

кандидат філологічних наук, доцент
Школа Валентина Миколаївна,
Бердянський державний педагогічний університет,
доцент кафедри української літератури та компаративістики.

Захист відбудеться 3 квітня 2015 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 58.053.02 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка за адресою: 46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: 46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2.

Автореферат розісланий 2 березня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. В. Бородіца

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Український літературний процес початку ХХ ст. позначений високим рівнем мистецького осягнення життєвих реалій, розмаїттям естетичних систем, художніх моделей, широким спектром стилєвих напрямів, жанрових утворень, репрезентованих письменниками. Досі очікують на кваліфіковане фахове поцінування свого доробку окремі представники цього періоду. З-поміж них – Павло Олександрович Богацький (1883-1962) – прозаїк, літературознавець, редактор журналу «Українська хата» (1909-1914), учасник Зимового походу, секретар і почесний доктор Українського соціологічного інституту (Прага), дійсний член історично-філологічного товариства в Празі, Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові. Внесок письменника в історію української науки та культури досі залишається поза увагою літературознавців. Є лише кілька публікацій енциклопедичного характеру (В. Просалової, М. Комариці, В. Мацька та ін.) і журнальних та газетних матеріалів Ф. Погребенника, але вони не дають вичерпної характеристики творчості митця. Втім жанрову систему прозописма в рецепції літературної критики обійдено увагою як в діаспорній літературі, так і в українському літературознавстві. Відтак для сучасної філологічної науки творчість П. Богацького є актуальною науковою проблемою, що потребує спеціального історичного й теоретичного аналізу, а праці письменника, який після 1920 року жив і працював в еміграції – сучасного осмислення та опрацювання. Художньо-стильові і жанрові особливості творів автора розглядаємо із застосуванням історичного та компаративного підходів, а становлення поглядів на поетику літературної творчості П. Богацького – крізь призму особливостей сприймання художньої літератури.

Письменник брав активну участь у творенні літератури нового гатунку у колі модерністів-хатян, тому важливим також є визначення місця його прози і літературознавчих досліджень, їх значення для підняття національної свідомості співвітчизників в умовах бездержавності України. Зважаючи на вищевомлене, констатуємо, що тема дисертаційної роботи є актуальною, оскільки вперше в українському літературознавстві широко репрезентує погляд на прозу, літературно-критичні праці Павла Богацького.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалась на кафедрі теорії і методики української та світової літератури Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в руслі комплексної теми «Проблеми рецептивної поетики, наратології і трансляторики в українсько-зарубіжних літературних зв'язках» (номер державної реєстрації 0105U000748). Тему роботи затверджено на засіданні бюро наукової ради «Класична спадщина та сучасна художня література» (протокол № 1 від 20 березня 2014 р.) при Інституті літератури імені Т. Шевченка НАН України.

Мета дослідження – визначити жанрово-стильову своєрідність творчості Павла Богацького в контексті розвитку української літератури першої половини ХХ ст.

Реалізація цієї мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- розкрити специфіку художньої практики письменника двох періодів: українського та еміграційного в аспекті творення модерного прозописьма;
- обґрунтувати дискурсивні рецепти світосприйняття, світорозуміння, концептуальних ознак художніх інтенцій автора;
- з'ясувати вплив ідеї західноєвропейських філософів щодо «психологізації» внутрішнього світу людини на творчість П. Богацького;
- проаналізувати жанрово-стильові особливості творів, розкрити новаторство письменника в художній еволюції, синхронній із загальноєвропейськими стильовими трансформаціями початку ХХ ст.;
- охарактеризувати прозу П. Богацького – представника українських модерністських течій – з імпресіоністичною, лірико-психологічно-реалістичною (неореалістичною) й неоромантичною стильовою домінантами;
- виявити жанротворчі особливості художнього автобіографізму у творах письменника;
- розкрити нові тенденції митця в жанрі літературної критики, означити проблеми поєднання літературознавчих аспектів із загальнокультурними, філософськими;
- узагальнити здобутки художньої спадщини П. Богацького, визначити її місце й роль в українському літературному процесі.

Об'єктом дослідження є прозові твори (новели, оповідання, повісті), літературно-критичні праці П. Богацького, листування, щоденникові записи, інформативні повідомлення в періодичній пресі, архівні матеріали, а також праці українських та зарубіжних науковців, у яких осмислюється жанрова та художньо-стильова своєрідність творів під кутом зору заявленої проблеми.

До наукового дослідження залучено матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (ЦДАВОВУ), Центрального державного історичного архіву України (ЦДІА), відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України, Інституту рукописів Національної бібліотеки України імені В. Вернадського, окремі матеріали про родину Богацьких, що зберігаються у фондах Державного архіву Хмельницької області (ДАХМО).

Предмет дослідження – жанрова та стильова специфіка художніх і літературно-критичних творів П. Богацького.

Методи дослідження. У роботі над дисертацією застосовано комплексний підхід до художніх та літературно-критичних праць П. Богацького, зокрема *філологічний* метод сприяв вивченню текстів, опису, теоретичному обґрунтуванню, узагальненню проаналізованого матеріалу

та його концептуалізації; *культурно-історичний* дав змогу проаналізувати своєрідність епохи першої половини ХХ ст., специфіку культурного оточення, громадянської позиції та світогляду П. Богацького; *історико-порівняльний* забезпечив з'ясування особливостей літературознавчого синтезу теоретико-методологічних напрацювань його попередників і сучасників; застосовано також *біографічний* метод як спосіб вивчення окресленої проблеми на підставі виявлення її зв'язку з біографією письменника в контексті стильових напрямів, шкіл першої половини ХХ ст.

Теоретико-методологічну основу дисертації склали теоретичні й історико-літературні праці українських та зарубіжних учених: В. Агеевої, О. Астаф'єва, Т. Адорно, М. Бахтіна, М. Бердяєва, Н. Бернадської, Л. Білецького, О. Білецького, Ю. Бойка, С. Бородіци, П. Гайденко, О. Галича, Г. Грабовича, Р. Гром'яка, Т. Гундорової, Е. Гуссерля, Ю. Давидова, І. Дзюби, І. Денисюка, В. Дончика, В. Дорошенка, С. Єфремова, А. Животка, М. Зерова, М. Ільницького, А. Камю, І. Качуровського, Ю. Коваліва, Ю. Кузнецова, Л. Куценка, Ю. Лавріненка, Ю. Лотмана, В. Малахова, В. Мацька, В. Моренця, М. Наєнка, Д. Наливайка, Ф. Ніцше, В. Просалової, С. Павличко, Ф. Погребенника, Я. Поліщука, Г. Поспелова, О. Потебні, Р. Радишевського, Л. Рудницького, І. Руснак, С. Русової, Ж.-П. Сартра, Г. Сивоконя, П. Сороки, М. Ткачука, М. Федорова, І. Франка, З. Фройда, М. Фуко, Ю. Хабермаса, Д. Чижевського, В. Школи, К. Ясперса та інших дослідників.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в українському літературознавстві системно вивчено життєвий шлях П. Богацького, з урахуванням новітніх наукових поглядів потрактовано творчий доробок прозаїка і літературознавця, повернуто в українську літературу його призабуте ім'я, з'ясовано нові аспекти духовно-національних пошуків письменника поза Україною. Здійснено спробу системного дослідження прозописьма П. Богацького в літературному контексті часу та у зв'язку з традиціями класичної спадщини. Встановлено особливості жанрової еволюції, стильових домінант та диференціації творів, збагачення зображально-виражальних засобів, самобутності творчої індивідуальності автора. У науковий обіг уведено досі не опрацьований літературознавчий матеріал П. Богацького, з якого знято ідеологічне табу і який заповнює певні прогалини в історії української літератури. Збагачено дотеперішні уявлення про еволюційні процеси, типологічні тенденції, рівень художньої цінності малих прозових форм. Виконаний аналіз творів діаспорного письменника дає можливість залучити до наукового обігу значний літературний масив, що сприятиме збагаченню історії українського письменства. Вперше літературознавча діяльність П. Богацького стала предметом спеціальних студій, системного і комплексного наукового дослідження; розглянуто доробок митця у жанрах літературної критики, ділянці шевченкознавства. Проведений аналіз жанрово-стильових домінант атрибує маловідомі грані в портреті письменника, а саме – як літературознавця, що підтверджує його оригінальний творчий універсум. Комплексно з'ясовано складники літературознавчої

концепції митця, виявлено відповідність інтерпретаційного інструментарію станові з'ясування проблеми у річищі розвитку філологічної думки. В українському літературознавстві таку роботу виконано вперше.

Теоретичне значення дисертації зумовлене різноаспектністю проведеного аналізу. З'ясування жанрово-стильових особливостей прози письменника, концептуальних домінант сприятиме науково поглибити адекватне потрактування специфіки прозописьма, твореного в річищі модернізму, естетичних принципів розвитку художнього слова, що уможливило створення його цілісної моделі. Отримані результати сприятимуть удосконаленню літературознавчого інструментарію аналізу модерністського прозописьма, а висновки дисертаційної роботи нададуть поштовх до глибшого дослідження жанрів і стилів, вивчення їх функціонування у творах письменника.

Практичне значення роботи визначається тим, що її основні положення можуть бути використані для подальшого наукового студіювання мистецької спадщини П. Богацького й українського літературного процесу, з яким пов'язана діяльність письменника, для теоретичних жанрологічних узагальнень. Матеріали та результати дослідження знайдуть застосування у лекційних і спеціальних курсах з історії української літератури, культурології, українознавства, історії української журналістики у вищій школі, в підручниках й академічних виданнях, бібліографічних покажчиках. Опрацьовані публікації П. Богацького в діаспорній періодиці становлять основу для видання окремого збірника, а також можуть слугувати цінним першоджерельним матеріалом для укладачів антологій відповідного тематичного і жанрового спрямування.

Особистий внесок здобувача полягає у систематизації широкого фактичного матеріалу, його осмисленні з позицій новітніх методологічних теорій. Дисертаційна робота є індивідуальним дослідженням, її результати отримані особисто дисертантом.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження обговорено на засіданні кафедри теорії і методики української та світової літератури Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 4 від 10 листопада 2014 р.). Окремі положення роботи репрезентовано у формі доповідей на міжнародних конференціях: «Мова як світ світів: поетика і граматики текстових структур» (Київ, 2012), «Мова, культура і соціум у гуманітарній парадигмі» (Кам'янець-Подільський, 2013), «Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур» (Остріг, 2013); всеукраїнських наукових конференціях: «Формування патріотизму та збереження національної ідентичності особистості в умовах полікультурного середовища сучасної України» (Хмельницький, 2013), «Статус та перспективи соціокультурної лінгвістики: комунікація у мережевому суспільстві» (Хмельницький, 2013), «Література і місто: художній поступ» (Луганськ, 2013), «Духовні витоки Поділля.

Педагоги в історії краю» (Хмельницький, 2013), «Проза Галини Журби в ідейно-естетичному контексті міжвоєнної доби: До 125-ї річниці від дня народження письменниці» (Вінниця, 2013), «Тарас Шевченко – поет, мислитель, громадянин» (Кам'янець-Подільський, 2014), «Духовні витоки Поділля. Митці в історії краю» (Хмельницький, 2014), «Михайло Коцюбинський і український модернізм ХХ століття: До 150-річчя від дня народження письменника» (Вінниця, 2014), «Тарас Шевченко в новітніх парадигмах наукового знання» (Хмельницький, 2014), а також на щорічних науково-звітних конференціях професорсько-викладацького складу Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2012-2014).

Публікації. Основні аспекти досліджуваної проблеми висвітлено у 10 публікаціях, з них 8 – у фахових виданнях (одна – за кордоном), 2 публікації – апробаційного характеру (усі статті одноосібні).

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (246 позицій). Обсяг дисертації становить 187 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 165 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, мету і завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито теоретико-методологічну основу, наукову новизну, теоретичне і практичне значення, апробацію результатів, структуру й обсяг дисертації.

Перший розділ – **«Теоретико-методологічні аспекти дослідження жанрово-стильових ознак творчості Павла Богацького»** – присвячено характеристиці методологічних засад і джерельній основі дослідження, проблемі сецесії в українському літературознавстві, розкриттю літературної, журналістської та видавничої діяльності письменника.

У підрозділі 1.1. **«Методологічні засади і джерельна основа дослідження»** з'ясовано, що письменницька, редакторська й публіцистична діяльність П. Богацького, аналіз основних проблемно-тематичних аспектів редагованих матеріалів часописів як окремих й досі малодосліджених фрагментів історії української літератури справедливо вимагають певної уваги до себе і потребують детального наукового вивчення. На початку художньої практики у стилі П. Богацького спостерігаємо ознаки модернізму, які для нього були принциповими. Новеліст занурювався у внутрішнє ество персонажа, зображав його хвилювання, помежовий світ.

Письменники виробили підхід до модернізму як до певної мистецької філософії, нової моделі літературного розвитку своєї доби. Якщо Ш. Бодлер обмежувався мистецтвом слова, то Ф. Ніцше як мислитель із широким поглядом на світ розгорнув дискурс модерності, а його праці перекреслювали ілюзії попередньої епохи. Виявивши бунт проти ери надії, впевненості,

ентузіазму, віри в прогрес, сцієнтизму, скептичності до точних наук, прикладених до людського життя, він поставив у центр людину, яка повинна стати тим, ким є насправді.

Як слушно зауважувала С. Павличко, Т. Еліот запропонував для модерного мистецтва замість наративного методу міфологічний, до якого вдавався Дж. Джойс. У міфі вбачалося ширше змалювання складного буття. На думку німецького філософа Т. Адорно, одного з найавторитетніших теоретиків модернізму, «ізма» – це тенденційні школи, що замінили традицію й інституціональний авторитет авторитетом діловим, практичним. Солідаризуватися з ними краще, ніж їх заперечувати, хоча б за допомогою антитези «модерну» і модернізму. Критика не виявилася критикою up-to-date-буття (сучасного буття), не позбавила підстав нефункціонального, що імітує функцію і є відсталим, ретроградним явищем.

Методологічна система як шлях дослідження, спосіб пізнання розвитку української модерної літератури сконцентровується переважно на вивченні творчої індивідуальності автора як формо / стиле / системотвірного чинника, який можна позначити дефініцією «психопоетика». Адже дослідники розглядають творчість письменників-модерністів в ареалі відповідних жанрових форм («типи висловлювання»), а від жанрового «поля» їхній погляд сфокусовується на його компонентах – тропіці, ритміці, композиції, що в сукупності утворюють індивідуальну поетикальну систему.

Підрозділ 1.2. **«Проблема сецесії в українському літературознавстві»** характеризує стилетворчу манеру прозописьма П. Богацького. Доведено, що слідом за М. Коцюбинським, Лесею Українкою, О. Кобилянською в художній практиці письменника оприявлено матрицю сецесійності. Автор намагався зламати стереотипи реалістичного мистецтва, апелюючи до людської уяви, індивідуалістичного світосприйняття. Письменник відійшов від реалістичних принципів змалювання дійсності, елементів творення світу в контексті переосмислення традицій народництва, сфокусувавши увагу на власне модерністському моделюванні художнього світу. Відтак можна констатувати, що П. Богацький стояв біля джерел зародження сецесійного стилю в українському письменстві.

В історії української літератури проблему сецесії у 2000 році репрезентує Я. Поліщук у журнальній статті «Сецесія: стиль парадоксів», а згодом у монографії «Міфологічний горизонт українського модернізму». Латинський термін «сецесія» (відокремлення) віддзеркалює полемічну спрямованість нового мистецтва.

В українській модерній літературі на першому плані – сутність людини, яка перебуває в центрі ідеології модернізму, що намагається схопити й описати всі сфери людської життєдіяльності. У строгих межах філософської науки кінця XIX – початку XX ст. модернізм варто розглядати як концептуальний світоглядний сегмент. Останній трансформовано в художній літературний контекст, бо для цього визріли ідейно-теоретичні передумови: становлення

«філософії життя», психоаналітичних студій, природничих відкриттів – час активного розвитку науково-технічного прогресу. Усі різночитання дискурсу «модернізм» варто сприймати як неузгодженість в ідейному полі поняття, зумовленому ідейно-теоретичними суперечностями між модернізмом як естетично-художнім явищем та модернізмом як теорією і практикою соціокультурного дискурсу. Вважаємо, таку проблему належить розглядати в етично-концептуальній площині модернізму.

У підрозділі 1.3. **«Літературна, журналістська та видавнича діяльність письменника»** охарактеризовано формування і становлення світогляду П. Богацького, розкрито його життєвий і творчий шлях. Наголошено, що, увійшовши в коло передової української інтелігенції Києва, очолюючи колектив редакції журналу «Українська хата», П. Богацький знайомиться з багатьма літераторами, веде з ними жваве листування. Письменник свідчив, що емігрувавши, залишив удома все редакційне листування. Листи М. Шаповала, М. Євшана, А. Товкачевського, співробітників журналу О. Кобилянської, Г. Хоткевича, Артема Хомика, О. Неприцького-Грановського з Америки та ін. Уже перебуваючи в еміграції, налагодив листування з І. Айзенштоком, секретарем Інституту літератури імені Шевченка в Харкові, який зацікавився архівом журналу «Українська хата». З О. Кобилянською письменник не лише листувався, а й зустрічався і розмовляв 1 червня 1928 року в Празі. Епістолярій П. Богацького переконує, що він твердо стояв на ґрунті оновлення української літератури, орієнтуючись на західноєвропейських філософів й літераторів, не забуваючи при цьому про «молодомузівців». Критика, в тому числі й праці П. Богацького, базувалися на засадах естетики, індивідуальності творчого процесу, психології автора.

Перебуваючи в еміграції, П. Богацький продовжував працювати на журналістській та літературній нивах, займався видавничою та педагогічною діяльністю. Патріотично налаштований письменник усіляко сприяв утвердженню й поширенню українського слова, української книги серед інтелігенції, студентства, трудової еміграції. Активна літературна і журналістська діяльність П. Богацького в роки вимушеної еміграції яскраво свідчить про його уміння працювати в найскладніших умовах та про розуміння необхідності популяризувати рідне слово. Письменник вів літературну сторінку в друкованому органі УНО «Український вісник», подав низку різних за жанром публікацій про творчість українських літераторів. Ці та інші опубліковані матеріали є вагомим набутком історії та теорії української літератури.

Другий розділ – **«Жанрово-стильові особливості прозописма»** – присвячено аналізу творчості письменника в контексті зародження українського модернізму, обґрунтуванню проблеми жанрово-стильового новаторства прозаїка, розкриттю тематично-образної спрямованості його прози.

У підрозділі 2.1. «Творчість Павла Богацького в контексті зародження українського модернізму» з'ясовано, що перед письменниками модерністського напрямку, до яких належав і П. Богацький, стояло завдання осмислити кризу в соціальному середовищі та мистецтві, віднайти шляхи подальшого розвитку культури. Редагуючи часопис «Українська хата», беручи участь в «конкуренції» та боротьбі за єдину українську літературу під гаслом національного визволення України, П. Богацький сформувався як письменник модерного стилю. Особливості прозописма автора розглядаємо в контексті раннього українського модернізму, до стильових течій якого відносять декаданс, неоромантизм, символізм, неореалізм, імпресіонізм. У стилетворчій манері прозаїка знаходимо риси імпресіонізму, декадансу. До уваги беремо екзистенційні мотиви його творів, які є домінантними. Екзистенційно-антропологічні чинники спонукають реципієнта спостерігати за літературними персонажами у площині унікальності екзистенції людини, її психічного стану, внутрішнього світу. П. Богацький розкривав причини трагічної невлаштованості людського буття, художньо моделював образ персонажа як істоти унікальної.

Автор підходив до написання прози з різних аспектів модернізму, який передовсім поставав перед ним стилем, культурною антропологією і рецепцією. Художнім словом він на практиці намагався розкрити український модернізм як культурно-історичне явище, подолати провінційність національної культури, долучити свій голос до надбань європейської цивілізації. Можна констатувати, що світогляд П. Богацького формувалася у межах європейської та української модерної культури початку ХХ ст., його перші твори були яскравим контрастом на фоні традиційної літератури. Погляди прозаїка спиралися на передову світову культуру, філософію. У межах модернізму як єдності різних напрямів письменник реалізував своє завдання – атрибутувати гармонію, рух до самовдосконалення, довершеності людини, змоделювавши власний світ на засадах єдності добра та краси, які є визначальними у його прозовій спадщині.

У підрозділі 2.2. «Проблема жанрово-стильового новаторства прозаїка» виявлено, що літературознавчі категорії жанру і стилю є важливими поняттями, які відображають і закономірності, і певні здобутки письменників. Жанр є носієм характерних загальних й індивідуальних особливостей стилю, який продукує жанрову систему доби, періоду чи окремого письменника засобами світоглядної змістовності. Аналізуючи творчість П. Богацького, звертаємо увагу й на ідіостиль митця. Цей прийом уможливорює глибше розкриття жанрового новаторства, проведення своєрідного морфологічного аналізу стилю (тематика, стильові константи й домінанти, ейдологія, композиція, мова) та сприяє визначенню особливостей жанрової системи за формозмістовими критеріями: проблематика, тенденція, тематика, пафос, конфлікт.

Стильове розмаїття української літератури початку ХХ століття позначилося й на творчості П. Богацького, особливо на жанровому оновленні (оповідання, новели, новелети, поезія у прозі, етюди). Прозаїк прагнув знайти однодумців з ідентичним світобаченням, естетичними

вподобаннями. Ідіостиль письменника як самодостатнє явище суголосний стильовій течії, ґрунтується на «філософії життя», вишуканому естетизмі, «аристократизмі духа». Тому не дивно, що автор апелював до «аристократів», літературних авторитетів – О. Кобилянської, В. Винниченка, М. Євшана, Б. Лепкого, О. Неприцького-Грановського та ін.

Новаторство жанру П. Богацький означив у підзаголовку до збірки «Камелії» (складається з шістнадцяти новел, етюдів та оповідань), визначивши твори як «психологічні арабески». Італійським словом *arabesco* (арабський) в європейській культурі називали складний східний (середньовічний) орнамент з геометричних і рослинних елементів. «Арабески» П. Богацького вказують на новизну стилю його письма, заснованого на переплетінні сюжетних ходів, як у калейдоскопі. Оповідання й новели за сюжетом наче не розкривають особливо важливих подій, вони відсунуті на другий план. Насправді ж, події впливають на внутрішній стан літературного персонажа, який у повсякденному житті шукає силу волі, щоби побороти буденщину й знайти у ній єдино правильний шлях до омріяного щастя.

Жанрові профілі письменника орієнтовані на відтворення побутово-психологічних сцен, поодиноких моментів із життя службовців, інтелігенції, студентської молоді. Використання стилістично маркованих одиниць різних стилів робить спогоди П. Богацького яскраво достовірними. Таким чином, жанротворчі особливості автобіографізму увиразнюють розкриття прозаїком фактографічної специфіки, конкретизації важливих історичних подій своєї епохи. Автобіографічні твори П. Богацького наповнені інтимно-особистісною інтонацією, яка допомагає усвідомити точку зору інтерпретатора подій (автора), які він вважав настільки значними, що повідомив широкому колу читачів.

Підрозділ 2.3. «Тематично-образна спрямованість прози Павла Богацького» присвячено новаторству прозаїка в поезиці, що виявляється насамперед у творенні оригінальної модерністської моделі, позначеної еkleктичністю і гетерогенністю перехідної епохи, як реакції на гомогенну позицію традиціоналістів. Прихід П. Богацького в українську літературу відбувся тоді, коли прогресивні письменники у своїх творах зверталися до неоромантизму: розлогі пейзажні описи, рефлексії персонажів, їх міркування про власні вчинки, відчуття, обговорення з філософської точки зору висловленого, щойно мовленого. Центральним в образному мисленні автора є його спосіб вживати тропи, які часто увиразнюють характеристику й індивідуалізують персонажів, зображення картин, явищ, речей інтер'єру. На підставі такого принципу формується авторський художній світ. Письменник моделює персонажів через сприйняття ними аномальності часу, за умов викривленого континууму, в добу катастрофічних революційних зривів.

На початковому етапі творчості П. Богацький опрацьовував соціальні мотиви. Оповідання «Чесний робітник» він написав 4 квітня 1908 року ще студентом київської політехніки. У центрі нарративу – малий хлопець, який змушений після смерті батька заробляти собі на прожиття. Автор

наголошував на соціальній нерівності, розробляв концепцію соціальної стратифікації, коли з дитячої праці дорослі мають зиск. П. Богацький був репрезентантом нового стилістичного напрямку в українській літературі, а отже, належним чином оцінював й естетичне новаторство європейського модернізму, симпатизував йому. Жанр прозової мініатюри під езотерично знаковою, емотивною назвою «?!» сам автор не визначив. За стильовими ознаками вона може бути сміливо віднесена до поезій у прозі. До жанру синтетичної новели відносимо й інший твір митця – «Осінній цвіт», написаний упродовж 4-30 жовтня 1909 року. Стилістичне новаторство прози П. Богацького – пошуки нових засобів поетики, що знайшло своє відображення в лексиці (застосування неологізмів), граматиці, ритмічності тексту. Авторські новотвори «виділяють» іменованій об'єкт в художньому тексті й таким чином підсилюють експресивність фрагментів.

Символи-концепти асоціативно складні, не очевидні, не перебувають на поверхні, як знаки людських пристрастей та емоцій. Аналіз прозописьма дозволяє говорити про те, що письменник був схильний до посилення модерністських тенденцій, свідомо відмовившись від міметичного письма. Серед знакових творів, написаних автором до Першої світової війни, – новели «Камелія», «В обіймах минулого», «Осінній цвіт». У них представлена вдала спроба П. Богацького перемістити сюжет «всередину» свідомості персонажа, зробити екзистенціал-код центром поетики художнього тексту.

У третьому розділі **«Творчі напрацювання письменника в літературній критиці»** розкрито образ Тараса Шевченка в інтерпретації П. Богацького, творчі здобутки митця в ділянці літературознавчої бібліографії, охарактеризовано «Малу літературну енциклопедію» як важливий феномен історико-теоретичних досліджень.

У підрозділі 3.1. **«Тарас Шевченко в інтерпретації Павла Богацького»** з'ясовано, що шевченкознавчі студії автора досі перебувають поза науковою рефлексією, хоч йому належить низка статей і книг.

Доведено, що празький період творчості виявився особливо плідним: П. Богацький виступив як активний дослідник історії української літератури і як бібліограф у галузі шевченкознавства. Письменник не лише захоплювався вивченням життєпису Кобзаря, а й критично опрацьовував спадщину своїх сучасників. Літературознавчі дослідження увійшли до окремої книжки «Перше посмертне видання творів Г. Чупринки з матеріалами до історії тексту», що стала дебютом у цій сфері; упорядкував бібліографічний покажчик «Матеріали до критичного видання творів Грицька Чупринки» (447 позицій). Розділи розташовано за хронологією. Упорядник подав перелік видань поета, що вийшли окремими збірками, список літературно-критичних статей і рецензій.

П. Богацький усвідомлював, що шевченкознавство – це наукове вивчення життя, творчості та багатогранної діяльності митця, його місця в історії України та світовому літературному процесі. Аналізуючи спадщину Кобзаря, він мислив шевченкознавство як міждисциплінарну галузь

наукового знання, яка репрезентує різні напрями досліджень (біографічний, бібліографічний, літературознавчий, текстологічний, мовознавчий, лексикографічний, мистецтвознавчий, естетичний, психологічний, педагогічний, релігійно-етичний, філософський, суспільно-політичний тощо). Поруч з іншими дослідниками-емігрантами П. Богацький поглиблював вивчення творчої спадщини Кобзаря, координував наукові пошуки у межах цієї теми. Він зосереджував увагу передовсім на нових дослідницьких підходах до проблеми та поєднання, узгодження літературознавчих аспектів із загальнокультурними, мистецтвознавчими, етнологічними, історіософськими, філософськими, психологічними з тим, аби активізувати зв'язки академічної науки з університетським та шкільним підходами. У шевченкознавчих студіях митця модус національного, означення його головних проблем постали тим епіцентром, що дозволив поєднати минуле й сучасне в їх гострій актуальності, спроектованій на перспективу. При цьому національний аспект виступає домінуючим і знаходить найбільш глибокий науково-історичний вияв. Автотематизм у стратегії національного модусу простежується на всіх рівнях шевченкознавчої тематики. Наукові дослідження еміграційного періоду працювали на збагачення українського літературознавства і культури загалом.

У підрозділі 3.2. **«Мала літературна енциклопедія» як важливий феномен історико-теоретичних досліджень»** доведено, що в літературознавчій праці П. Богацький аналізував поетичні твори Олександра Олеся, С. Черкасенка, Г. Чупринки, інших українських поетів, у яких спостеріг риси символізму. В останньому, на його думку, виявився зв'язок субстанційних основ творчості з поетичною технікою.

Виникнення українського модернізму П. Богацький співвідносив з російським та західноєвропейським мистецьким рухом. Аналізуючи творчість О. Блока, А. Белого, Т. Лоуренса, Е. Золя, філософа О. Шпенглера, завважував, що в XIX столітті керівною ідеєю стала ідея громади, а на початку XX ст. – розуміння життя, в якому домінують психологічні, метафізичні та моральні цінності. Такий стиль дослідник назвав радикальним відхиленням від попереднього типу зміни культурної форми. Він подав власне тлумачення літературного стилю, наголосивши, що «модернізм поривав з народницькою концепцією української літератури, як «мужицької», поривав з чистим регіоналізмом народників во ім'я модернізації регіоналізму».

П. Богацький науково обґрунтував «козачкові строфи», принаймні такий термін відсутній у сучасному «Літературознавчому словнику-довіднику». Теоретично впливає, що означені строфи присутні лише в українській системі віршування. Автор ілюстрував чотирирядкові строфи за римами, які є паровані, дактилічні, перервані, перехресні та оповіті (кільце), прикладами з творів Т. Шевченка, Л. Глібова, Я. Щоголева, С. Руданського, І. Франка.

Автор «Малої літературної енциклопедії» виявив універсальні знання з української мови, літератури, журналістики, видавничої справи, філософії, культурології та історії, що відображено у

його фундаментальній праці, яку присвятив учням і студентам, філологам для поглиблення, розширення їхніх знань з українського письменства. Упорядкована «Мала літературна енциклопедія» переконує, що П. Богацький був добре обізнаний із жанрами літературної критики, сучасним йому літературознавством, хоча окремі дефініції науково-методологічних принципів потребують уточнення, розширення.

Висновки репрезентують сформульовані та узагальнені основні положення дослідження:

1. Проаналізовано активну фазу творчості письменника, художня практика якого умовно поділяється на два періоди: український та еміграційний. Перший позначений творенням модерністського прозописьма, згуртуванням довкола журналу «Українська хата» однодумців, які привносили в українську літературу «європейський дух». Другий період вказує на тяжіння письменника до літературознавства та бібліографії.

У літературно-критичних працях П. Богацького превалує дослідницький характер, що стосується вивчення й популяризації творчості письменників XIX століття: Т. Шевченка, М. Драгоманова, Г. Квітки-Основ'яненка, а також аналізу поетичних творів його сучасників В. Самійленка, Г. Чупринки, Олександра Олеся, С. Черкасенка. Глибоке прочитання й рецепція прозописьма П. Богацького інспірують дослідження його проблематики в парадигмі сучасних літературознавчих та естетичних концепцій.

2. Обґрунтовано, що прозова та літературно-критична спадщина письменника засвідчує дискурсивну інтерференцію, синкретизм неореалістичних констант національної літератури й оригінальних художніх тенденцій раннього українського модернізму. Пошуки прозаїком своєї ідентичності, оригінальних художніх засобів творчої реалізації відбувалися відповідно до концептуальних засад епохи. Дискурсивні рецепти світосприйняття, світорозуміння визначили концептуальні ознаки його художніх інтенцій. Поетика прозописьма характеризується психологічно-особистісною орієнтацією, заґрунтованою на морально-етичних проблемах («Чесний робітник», «Осінній цвіт», «Камелії» тощо).

3. З'ясовано, що на художню творчість письменника мала вплив західноєвропейська філософська думка. У спогадах «Українська хата» простежуються висловлювання автора про використання автотематичної техніки у модерному художньому тексті. Автотематизм співвіднесений із категорією самототожності автора як наратора власного цілісного наскрізного ідіостилю. Думки оповідача заявлені через призму персонажів оповідань і новел, є втіленням архетипу української душі.

Доведено, що значний вплив на творчість П. Богацького мали ідеї західноєвропейських філософів щодо «психологізації» внутрішнього світу людини і «просторової моделі» часу («В обіймах минулого», «Помстилась»). У мистецькій практиці прозаїка такий вплив зреалізовано через художнє втілення мотивів смерті («Рожеві квіти»), таких специфічних психічних станів

людини, як страх, розпач, розгубленість, трагічні передчуття («Тільки правду дай», «Друзі», «Помстилась», «Глум життя»). У прозописьмі автор вдається й до використання інтуїтивістської інтерпретації пам'яті («Рожеві квіти», «Не доскочив», «Осінній цвіт»). Прозові твори атрибуують психологічні параметри художньої творчості прозаїка в контексті модерністського дискурсу.

У повісті «Під баштою зі слонової кости» модус національного виявився своєрідним епіцентром внутрішніх роздумів персонажів і дозволив поєднати поразку національно-визвольних змагань українців із сучасністю в їх гострій актуальності та перспективі. Повість створена на ґрунті новоромантичної стильової течії, оскільки у ній змодельовано поривання літературних героїв до ідеального, виняткового. Водночас в образі Ореста автор витворює персонажа із песимістичними настроями та занепадницькими думками. Головний персонаж твору не здатен побороти «безпредметну» тугу за рідним краєм, за минулим і піднятися до світлого ідеалу. Інтелігенти переживають настрої безнадії, розчарування, занепад життєвих сил. Автор-декадент змодельовував типи персонажів-емігрантів, які не порушують важливих суспільних проблем. Якщо образ центрального персонажа – поета Ігоря – подано надмірно ідеалізованим, то «негативного» героя твору – режисера Ореста – змальовано темними тонами. У повісті спостережено й негативні аспекти: прозаїк іноді вдається до публіцистичного викладу, зловживає риторикою, сентиментальними діалогами, захоплюється логічно невиправданими ситуаціями, епізодами.

4. Проаналізовано новаторство П. Богацького, яке виявилось в його прагненні до урізноманітнення та європеїзації української прози, у схильності до новаторських експериментів. У прозовому доробку письменника оприявлено діалектично споріднені художні «галактики», що розгортаються навколо ідейно-естетичних домінант – боротьби за свободу людини і щирого кохання («Камелії», «Не доскочив», «Рожеві квіти»). Ці художньо-образні світи взаємодоповнюються й творять естетично трансформовану цілість, моделюють іманентні екзистенційні суперечності людського існування. У символічній структурі образні світи наближені до західноєвропейської літературної традиції й суголосні духовним запитам часу. Отже, новаторство прозаїка, як і всіх «хатян», полягало у здатності до поступу, прогресу, художньої еволюції, синхронної із загальноєвропейськими стильовими трансформаціями початку ХХ ст., у збагаченні естетичних тенденцій, поступального розвитку української художньої літератури.

5. Охарактеризовано поетику «малої» прози П. Богацького (книжка «Камелії»), яка розкриває своєрідність і самобутність ідіостилю автора. Окремі твори («Друзі», «В обіймах минулого», «Фрагмент», «Помстилась», «Глум життя», «Не доскочив») атрибуують поєднання в собі традиційної манери оповіді з яскраво вираженими рисами модерністського письма – елементи імпресіоністичної поетики, лірична настроєвість. Ліризм є характерною ознакою індивідуального стилю П. Богацького.

Доведено, що прозові твори «малої» форми засвідчують тяжіння автора до модерної

літературної школи, яка орієнтувалась передовсім на поглиблення психологізму в художньому відтворенні життя. Новели «Камелія», «Рожеві квіти», «Осінній етюд» виразно репрезентують письменника як представника українських модерністських течій з імпресіоністичною, лірико-психологічно-реалістичною (неореалістичною) й неоромантичною стильовою доміантими.

6. Виявлено жанротворчі особливості художнього автобіографізму – визначальної ознаки характерокреаційної поетики митця. Твори мемуарного характеру «Мій дім, мій край... моє життя: Хроніка родини Богацьких», «З пережитого», автобіографічну повість «На горбах Поділля» створено у національній парадигмі, що є трансдискурсивною для всієї творчості П. Богацького. Модус національного виступає доміантою і знаходить глибокий, естетично досконалий вияв як ідейний, етичний імператив.

У повісті «На горбах Поділля», «наповнивши» образ персонажа власними інтенціями, автор експлікує, трансформує власне «Я» в художню форму й у такий спосіб метафорично, образно моделює центральні концепти своєї доби. Автобіографізм у текстах П. Богацького оприявнюється як основна риса характерокреаційної поетики, зумовлена особливостями ідіостилу митця.

Отже, в процесі дослідження виявлено, що тематичні центри й структура образу автора мають жанротвірну функціональність; акцентація на їх специфіці уможлиблює поглиблення аналізу художніх текстів. Автобіографічний матеріал письменника збагачує й доповнює уявлення про українську автобіографічну прозу ХХ ст., творену поза межами країни.

7. Розкрито нові тенденції в жанрі літературної критики. З'ясовано, що П. Богацький здійснив вагомий внесок у шевченкознавство. Образ Кобзаря літературознавець змоделював в емоційній тональності, що передовсім зумовлено екзистенційним потенціалом автора, його щирим пієтетом до творів поета. П. Богацький брав активну участь у роботі еміграційних наукових інституцій, що консолідували зусилля дослідників, генерували нові ідеї.

Теоретичні положення дослідника в літературознавстві базувалися на філософії, полярній марксистсько-ленінській, соцреалістичній. Поза межами України П. Богацький своєю творчістю пропонував альтернативні дослідницькі підходи на відміну від методів соціалістичного реалізму. Він мислив суголосно західній традиції з характерним їй антропоцентризмом. Його прогресивні літературознавчі дослідження проходились до відкриття раніше невідомих нових фактів, що відповідало провідним тенденціям гуманітаристики першої половини ХХ століття.

8. Узагальнюючи здобутки художньої спадщини П. Богацького, досліджуючи її місце і роль в українському літературному процесі, з'ясовано, що творчій індивідуальності письменника властиві багатогранність і поліфонічність порушених проблем, а яскравий національний колорит є найважливішою рисою художньої своєрідності його прозописьма. Багатьом творам властиві символічність й алегоричність. Відтак можна виснувати, що становлення П. Богацького як письменника відбулося у рідній зародженню й розвитку в Україні модерного (оновленого)

літературно-мистецького стилю, збагаченого формою, новим тематично-ідейним та змістовим наповненням, базованим і зосередженим на зображенні внутрішнього світу людини. Своєю творчістю автор задекларував перехід до принципово нової форми художнього мислення й реалізацію власних світоглядних та естетичних позицій.

Доведено, що жанрово-стильові аспекти творчості прозаїка репрезентують його власну концепцію художнього стилю, яка мала на меті органічне входження української словесності у європейський модерністський дискурс. Отже, внесок Павла Богацького у становлення і розвиток українського письменства першої половини минулого століття є вагомим, а моделі внутрішніх зв'язків і закономірностей образного світу – це зразки творчої всеосяжності митця, що базуються на засадах оновлення художнього стилю в українській літературі.

Основні положення дисертації викладено у таких публікаціях:

1. Нагорний Я. В. Біографічні чинники формування світогляду Павла Богацького / Я. В. Нагорний // Наукові записки : зб. наук. праць Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. – 2013. – №37. – С. 162-170. – (Серія «Літературознавство»).

2. Нагорний Я. В. Художня практика Павла Богацького в контексті доби (початок ХХ століття) / Я. В. Нагорний // Наукові записки : зб. наук. праць Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. – 2013. – №38. – С. 178-190. – (Серія «Літературознавство»).

3. Нагорний Я. В. Художня модифікація соціального і національного дискурсу (на прикладі творів Павла Богацького й Галини Журби) / Я. В. Нагорний // Наукові праці : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – 2013. – №34. – С. 372-375. – (Серія «Філологічні науки»).

4. Нагорний Я. В. Образ міста на фоні соціальної нерівності в прозі Павла Богацького / Я. В. Нагорний // Науковий вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – Луганськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2013. – № 22 (281). – С. 77-82.

5. Нагорний Я. В. Рецептивний метод дослідження в літературознавчій практиці Павла Богацького / Я. В. Нагорний // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта : наук. зб. : серія історична та філологічна / [редкол. О. М. Завальнюк (гол.ред.), Є. І. Сохацька (відп. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. – Вип. Х. – С. 85-92.

6. Нагорний Я. В. Тарас Шевченко в житті і формуванні прогресивної свідомості Павла Богацького / Я. В. Нагорний // Наукові записки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : Філологічні науки. Вип. 35. – Кам'янець-Подільський : ФОП

Сисин Я. І., 2014. – С. 120-123.

7. Нагорний Я. В. Концепт моделі інтимних взаємин Тараса Шевченка в дослідженні Павла Богацького / Я. В. Нагорний // Наукові записки : зб. наук. праць Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. – 2014. – №40. – С. 135-149. – (Серія «Літературознавство»).

8. Нагорний Я. В. Жанрово-стильова специфіка творів Павла Богацького / Ярослав Нагорний // Spheres of Culture. Journal of Philology, History, Social and Media Communication, Political Science, and Cultural Studies. / ed. by Prof. Ihor Nabytovych. Lublin: Maria Curie-Sklodovska University. – 2014. – Volume VII. – P. 72-79.

Додаткові публікації:

9. Нагорний Я. В. Образ Тараса Шевченка в рецепції літературознавця Павла Богацького / Я. В. Нагорний // Формування патріотизму та збереження національної ідентичності особистості в умовах полікультурного середовища сучасної України / Зб. наук. пр. [ред. кол.: С. В. Білошицький (гол.) та ін.]. – Хмельницький : Вид-во ХОІППО, 2013. – С. 262-269.

10. Нагорний Я. В. Тарас Шевченко в житті і творчості Павла Богацького / Ярослав Нагорний // Нова Думка (Австралія). – 2014. – Ч. 24-25 (3241-3242). – С. 23.

АНОТАЦІЯ

Нагорний Я. В. Жанрово-стильові аспекти творчості Павла Богацького. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України. – Тернопіль, 2015.

Дисертаційну роботу присвячено дослідженню жанрово-стильових аспектів творчості Павла Богацького. Доведено, що стильове розмаїття української літератури початку ХХ століття позначилося й на творчості П. Богацького, особливо на жанровому оновленні (оповідання, новели, новелети, поезія у прозі, етюди). Прозаїк прагнув знайти однодумців з ідентичним світобаченням, естетичними вподобаннями. Ідіостиль письменника як самодостатнє явище суголосний стильовій течії, ґрунтується на «філософії життя», вишуканому естетизмі, «аристократизмі духа».

Автор підходив до моделювання прозописьма з різних аспектів модернізму, який передовсім поставав перед ним стилем, культурною антропологією і рецепцією. Художнім словом він на практиці намагався розкрити український модернізм як культурно-історичне явище, подолати провінційність національної культури, долучити свій голос до надбань європейської цивілізації. Доведено, що жанрово-стильові аспекти творчості прозаїка репрезентують його власну концепцію художнього стилю, яка мала на меті органічне входження української словесності у європейський модерністський дискурс. Внесок П. Богацького у становлення і розвиток українського

письменства першої половини минулого століття є вагомим, а моделі внутрішніх зв'язків і закономірностей образного світу – це зразки творчої всеосяжності митця, що базуються на засадах оновлення художнього стилю в українській літературі.

Ключові слова: жанр, стиль, концепція, модернізм, літературний автобіографізм, сецесія.

АННОТАЦІЯ

Нагорный Я. В. Жанрово-стилевые аспекты творчества Павла Богацкого. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.01 – украинская литература. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка Министерства образования и науки Украины. – Тернополь, 2015.

Диссертационная работа посвящена исследованию жанрово-стилевых аспектов творчества Павла Богацкого. Доказано, что стилевое разнообразие украинской литературы начала XX века сказалось и на творчестве П. Богацкого, особенно на жанровом обновлении (рассказ, новеллы, новеллеты, поэзия в прозе, этюды). Прозаик стремился найти единомышленников с идентичным мировоззрением, эстетическими предпочтениями. Идиостиль писателя как самостоятельное явление созвучный стилевому течению, основывается на «философии жизни», изысканном эстетизме, «аристократизме духа».

Автор подходил к моделированию прозы с различных аспектов модернизма, который прежде всего представлялся ему стилем, культурной антропологией и рецепцией. Художественным словом он на практике пытался раскрыть украинский модернизм как культурно-историческое явление, преодолеть провинциальность национальной культуры, приобщить свой голос к достижениям европейской цивилизации. Доказано, что жанрово-стилевые аспекты творчества прозаика представляют его собственную концепцию художественного стиля, которая имела целью органическое вхождение украинской словесности в европейский модернистский дискурс. Вклад П. Богацкого в становление и развитие украинской литературы первой половины прошлого века является весомым, а модели внутренних связей и закономерностей образного мира – это образцы творческой всеобъемлющей писателя, основанные на принципах обновления художественного стиля в украинской литературе.

Ключевые слова: жанр, стиль, концепция, модернизм, литературный автобиографизм, сецесия.

ANNOTATION

Nahorni Ya. V. Genre-Style Aspects of Creative Work of Pavli Bohatskyi

Thesis for the Scholarly Degree of Candidate of Philology in Speciality 10.01.01 –Ukrainian

Literature. – Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ternopil, 2015.

The dissertation deals with the study of genre-style aspects of creative work of Pavlo Bohatskyi. It is proved that the style variety of Ukrainian literature of the beginning of the XX century influenced the creative work of P. Bohatskyi as well, especially the genre renovation (stories, novels, novelettes, poetry in prose, various sketches). The prose writer strived to find adherents with the identical conception of the world, aesthetic of the writer as a self-sufficient phenomenon is exactly alike the style movement, it is based on “philosophy of life”, refined aestheticism, “aristocratism of spirit”.

Worked up primary sources prove that P. Bohatskyi took active part in the creation of the literature of new type in the group of modernists-“khatiany”. The first works of his small prose show the connection with “molodomuzivtsi”, with whom he was in correspondence, and knew some of them personally. In his literary-artistic practice he oriented himself not only to them, but also to the best representatives of the West European culture. During the two decades of the last century Bohatskyi-writer made great contribution in genres of small prose creation. As a literary man and a journalist, he with his creative work in practice defended the principles of modern aesthetics. Besides he agreed to the proposal of his colleagues M. Shapoval and Yu. Siryi (Tyshchenko) and headed the editorial staff of the journal “Ukrainska Khata”, in which he collected the best literary forces.

It is cleared up that artistic practice of Ukrainian writer Pavlo Bohatskyi conditionally consists of two periods: home and emigrationary. The first is known as a period of creation of the modern prose writing, uniting of adherents around the journal “Ukrainska Khata”, who brought “European spirit” into Ukrainian literature. The second period shows the author’s inclination to literary criticism and bibliography.

In the literary-critical works the research spirit dominates, as far as it is concerned study and popularization of the creative work of the writers of the XIX century Taras Shevchenko, Mykhailo Drahomanov, Hryhorii Kvitka-Osnovyanenko, and also analysis of poetic works of contemporaries Volodymyr Samiilenko, Hryhorii Chuprynka, Oleksandr Oles, Spyrydon Cherkasenko. In the process of studying of prose works, archival materials of P. Bohatskyi, it was found out that the width of the topical problems of his works, experimentativeness of artistic symphonism demand correlative and analytical comprehension, which can take into account the author’s intentions and the ways of their aesthetic expression. Profound reading and reception of prose writing of Pavlo Bohatskyi inspire the study of his problems in the paradigm of the modern literary studying and aesthetic conceptions.

It is grounded that prose and literary-critical legacy of the writer proves discursive interference, syncretism of neo-Realistic constants of national literature and original artistic tendencies of the early Ukrainian modernism. The prosaist’s search of his identity, original artistic means of creative realization occurred according to the conceptual principles of the epoch. Discussion methods of world perception,

world outlook, determined conceptual signs of his artistic intentions. Poetics of prose writing is characterized by psychological-personal orientation, grounded on moral-ethical problems (“Honest Worker”, “Autumn Bloom”, “Camellias” etc). The author approached modeling of prose writing from different aspects of modernism, which first of all arose in the form of writing, style, cultural anthropology and reception. By his artistic word in practice he tried to reveal Ukrainian modernism as cultural-historical phenomenon, to overcome provinciality of the national culture, to add his voice to the heritage of European civilization.

Modern genre palette of P. Bohatskyi’s creative work consists of novels, stories, narratives, sketches (“Embraced by the Past”, “Sketch”), fable (“Pond and Nymph”), images (“?!.”), lyric-dramatic poem in prose (“Pink Flowers”, “Camellias”, “Give me Only Truth”) under the author’s subtitle “psycho-novel”, “Autumn Blossom” under the subtitle “psychological arabesques”). According to the contextual indication – political, sentimental story is absent, while modern style, address to existence-code demanded representation of the inner world of the character according to other artistic criteria.

It is proved that genre-style aspects of creative work of the prosaist represent his own conception of artistic style. This conception aimed organic entering of Ukrainian literature into the European modern discourse. The contribution of Pavlo Bohatskyi into the formation and development of Ukrainian written language of the first half of the last century is significant, and the models of inner connections and regularities of figurative world – are the examples of creative comprehensibility of the prose writer, based on the principles of renewal of the artistic style in Ukrainian literature.

Key words: genre, style, conception, modernism, literary autobiography, secession.

Підписано до друку 27.02.2015 р. Формат 60x84/16.
Друк ізографічний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення 2502.

Надруковано в науково-видавничому відділі
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.
м. Хмельницький, вул. Проскурівського підпілля, 161
тел.: (0382)79-58-96

